

Mølleåen mellem Helsingørmotorvejen og Stampen.

12 Raadvad

Raadvad var et fabriksamfund som Brede. Industriproduktionen i Raadvad begyndte i 1643, og stedet er mest kendt for sine jernvarer, der blev produceret her frem til 1972. Den isolerede beliggenhed var med til at skabe et særligt fællesskab omkring fabrikken med skole og et aktivt foreningsliv. Både de gamle arbejderboliger og fabriksbygningerne er bevarede. Nogle af bygningerne rummer i dag Nordisk Center til bevarelse af Håndværk.

13 Ellesump

Ellesump er almindelig langs hele ådalen, men den er særlig udbredt mellem Raadvad og Strandmøllen. Rødel kan, som det eneste danske træ, vokse med rødderne permanent i vand. De mange stammer fra samme rod vidner om, at træet tidligere har været skåret ned til brænde og hegn. Ellesumpen er i øvrigt et af de steder, hvor der gror flest forskellige slags planter.

14 Mathildebroen

Mathildebroen har navn efter Christian den VII's dronning Caroline Mathilde, der yndede at ride ad denne vej sammen med Struense. Mellem Mathildebroen og Raadvad kan man i vinterhalvåret være heldig at se vandstæren og en gang imellem isfluglen.

15 Strandmøllen

Ved Mølleåens udløb i Øresund ligger Strandmøllen. Her var der papirfremstilling fra 1599 og godt 300 år frem. Produktionsmetoderne blev moderniseret, og i 1820'erne fik man først dampmaskiner og senere papirmaskine. Som den eneste mølle langs Mølleåen anvendes Strandmøllen stadig til industri, hvor der bliver produceret industrigas.

Mølleådalen - industriens vugge

Mølleåen var engang det vigtigste industriområde i Danmark, og gennem århundreder blev vandkraften udnyttet. Nærheden til hovedstaden kombineret med Mølleåens store og stabile vandføring, satte gang i udviklingen. Fra Lyngby til Øresund falder Mølleåen 19 m over en 9 km lang strækning, og åen har en vandføring på 300-400 liter i sekundet. Møllerne blev anlagt ved indsnævninger og vadesteder, hvor det var lettest at stemme vandet op i mølledamme og derved skaffe tilstrækkeligt fald og vandreserve.

Helt tilbage til middelalderen lå der i Mølleådalen en række kornmøller, og i 1500-tallet begyndte man at lave krudt i Ørholm Mølle og papir i Strandmøllen. I midten af 1600-tallet blev 8 møller fra Lyngby til Øresund til små industrimøller, ikke mindst fordi kongemagten havde brug for våben og krudt til tidens store krige.

Da den moderne industrialisering satte ind i første halvdel af 1800-tallet, havde Mølleåens små virksomheder med deres gode beliggenhed og erfarne arbejdsstyrke allerede et forspring og kom til at føre an i industrialiseringen. Ved alle 8 møller er der opsat informationstavler, der tegner et billede af møllernes historie og mangeartede produktion af bl.a. krudt, mønter, papir, klæde, søm, knive, værktøj, hestesko, kunstlæder, kobberplader og messingvarer. I 2001 blev Mølleådalen fra Lyngby Sø til udløbet i Øresund fredet i sin helhed for at sikre de meget store naturmæssige, kulturhistoriske og rekreative værdier.

Ved Strandmøllen hvor Mølleåen har sit udløb i Øresund.

Mølleådalens dannelse

Mølleådalen er en del af et stort forgrenet dalsystem mellem Roskilde Fjord og Øresund. Der er forskellige bud på, hvordan dalene kan være dannet. Den ene går på, at det er smeltevandsfloder under istidens gletsjere, som har skåret tunneldale ned i undergrunden. En anden teori går på, at der inden istiden er sket forskydninger i de kalklag, der ligger under jordlagene. Disse forskydninger har så dannet et system af dale, som senere er blevet gennemstrømmet af istidens smeltevand.

Foto: Ole Malting

Raadvad med den store mølledam i forgrunden. Mellem Raadvad og Øresund anes Mølleåens forløb gennem Jægersborg Hegn.

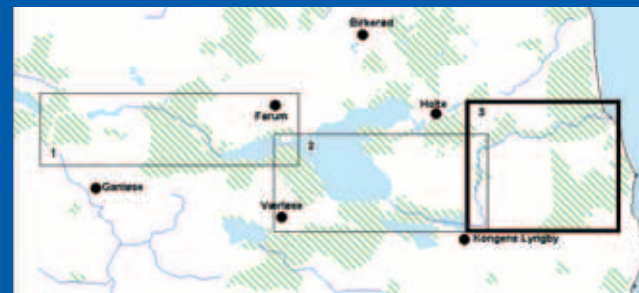
Mere end ét navn

Mølleåen udspringer i Bastrup Sø og har sit udløb i Øresund. Åen har fra sit udspring til Lyngby Sø flere lokale navne: Mellem Bastrup Sø og Farum Sø, *Hestetangsåen*, mellem Farum Sø og Furesø, *Fiskebæk* og på strækningen mellem Furesø og Lyngby Sø løber åen i en gravet kanal, *Fæstningskanalen*.

Mølledrift

Mølleåen forbinder de fire store søer: Bastrup Sø, Farum Sø, Furesø og Lyngby Sø. På sin 36 km lange vej til Øresund, har åen et fald på 29 m. Kombineret med en stabil vandføring, har det skabt grundlaget for, at der siden middelalderen har været opført en lang række vandmøller. Møllerne er blevet placeret, hvor terrænet gjorde det naturligt at lave passende opstemninger på åen. I åens nedre løb var vandføringen så stor, at møllerne fra 1600- til 1800-tallet kunne levere energi til nogle af Danmarks tidligste industrivirksomheder.

Vandhjulet på gavlen ved Lyngby Nordre Mølle.

Mølleådalen er et meget smukt og dramatisk naturområde med stejle, skovklædte bakker, store søer, stille moser og en perlerække af gamle vandmøller fra industriens barndom. Et sammenhængende system af stier gør det muligt at vandre eller cykle langs hele Mølleådalen fra Buresø syd for Lyngby, til Mølleåens udløb i Øresund, nord for Taarbæk.

Frederiksborg og Københavns Amter har udgivet tre foldere, der giver forslag til turforløb og beskriver landskabet, naturen og kulturhistorien langs med ådalen:

Mølleådalen 1: Buresø til Fiskebæk
Mølleådalen 2: Fiskebæk til Lyngby
Mølleådalen 3: Lyngby til Øresund

Hent folderne på biblioteker og turistbureauer eller på amternes hjemmesider: www.frederiksborgamt.dk og www.kbhamt.dk

Mølleådalen 3: Lyngby til Øresund

Fra Lyngby Sø til Strandmøllen ved Øresund går turen gennem Mølleådalens naturskønne landskab med ellesump og rørskove, åbne søflader og skovbevoksede bakker. Turen er på godt 11 km og undervejs passerer man 8 historiske møllesteder. Ruten har ikke en særskiltet afmærkning, men følger eksisterende veje og cykelstier.

Mølleådalen 3. Lyngby til Øresund. Københavns Amt, Teknisk Forvaltning 2005. Fotos: Københavns Amt, hvis ikke andet er nævnt. Kort: © Kort- & Matrikelstyrelsen. Repro og tryk: Schweitzer Kbh.

Mølleådalen 3
Lyngby til Øresund

KØBENHAVNS AMT

1 Lyngby Møllerne

Hvor Lyngby Hovedgade passerer Mølleåen ligger Nordre Mølle og Søndre Mølle. I middelalderen var her kornmølle. Men i 1640 blev der indrettet en produktion af musketter og andre håndvåben. Den industrielle produktion kom senere til at omfatte papir, mønter, farve, søm og forarbejdning af klæde. Fra 1834 opgav man industriproduktionen og nøjedes med at male mel. I dag er der indrettet en museumsmølle i Nordre Mølle, og i Søndre Mølle kan man endnu købe mel og gryn.

Lyngby Nordre Mølle er i dag museumsmølle.

2 Fæstningskanalen

I perioden 1858 til 1918 blev der bygget et nyt forsvarsanlæg omkring København. Fæstningskanalen blev gravet i 1886-87, som en del af denne befæstning. I tilfælde af krig blev det naturlige afløb gennem Mølleåen lukket, så vandet kunne ledes via den gravede kanal gennem Lyngby til Ermelunden. Herfra kunne vandet oversvømme det lavtliggende dalstrøg fra Utterslev Mose til Øresund, og i kombination med Vestvolden kunne der på den måde skabes en forsvarsring om København.

3 Sorgenfri Slot og Park

Mølleåen løber igennem det naturprægede haveanlæg, der hører til Sorgenfri Slot. Oprindeligt, da slottet blev bygget af greve Carl Ahlefeldt i 1706, blev der anlagt en symmetrisk opbygget barokhave. Men tidens mode påvirkede havestilen, og i slutningen af 1700-tallet blev haven omlagt til romantisk landskabshave med slyngede stier og mange små overraskelser, gemt mellem træerne. Går man en tur langs åen, kan man i dag bl.a. møde en grotte og en bindingsværkshytte. Slottet er ikke tilgængeligt for offentligheden, men er forbeholdt kongehuset.

Sorgenfri Slot.

4 Fuglevad Mølle

Nord for Sorgenfri udvider Mølleåen sig til en mølledam, og her ligger Fuglevad Mølle. Fuglevad var kornmølle det meste af sin tid. Som filial af Brede Kobberværk fremstillede møllen messingvarer i en periode i 1700-tallet. I den nuværende møllebygning fra 1874 blev der, som ved mange andre møller langs åen, installeret en vandturbine. I dag bruges åvandet til at drive en mølle som er flyttet til Frilandsmuseet fra Fyn. Ved Fuglevad Mølle kan man stige på lokalbanen, der kører fra Jægersborg til Nærum. Banen åbnede i 1900, og skulle bl.a. transportere personer og gods til Mølleåens virksomheder.

5 Brede Værk

Allerede i 1370 var der kornmølle i Brede. I 1628 blev der oprettet krudtværk, der senere blev omdannet til kobberværk, og 1832 blev Brede Værk omdannet til klædefabrik. Omkring fabrikken opstod der et helt bysamfund med op til tusind indbyggere. Der blev gennemført sociale ordninger og opført boliger og institutioner for fabrikkens arbejdere. I dag anvender Nationalmuseet bygningerne, der bl.a. rummer en permanent udstilling om storproduktion og småsamfund i Mølleådal.

6 Ørholm Mølle

Møllen ved Ørholm er ligesom Brede nævnt allerede i 1370. Kornmøllen blev i midten af 1500-tallet omdannet til krudtmølle. Fra 1724 produceredes kobbertøj og jernvarer, og i 1793 blev der startet en papirproduktion. Den lange, røde bygning blev i 1886 bygget til papirfabrikationen. Ørholm Mølle var i en periode sammen med Nymølle og Strandmøllen, Danmarks største papirindustri.

7 Ravneholm Skov

Skoven kaldes "Det danske Schweiz" på grund af det kuperede terræn med stejle skrænter og dybe kløfter. I skrænterne ses gamle hulveje, og oppe på bakkerne ligger flere bronzealderhøje.

8 Nymølle

Fra midten af 1600-tallet var Nymølle kobbermølle. Gennem næsten 150 år drev mølleværket store hamre, der med en infernalsk larm udhamrede kobber og messingplader. I 1794 blev der også her – ligesom i Ørholm – startet en papirfabrik. I 1938 blev der etableret farveri, og denne virksomhed fortsatte frem til 1974. Nymølle har bevaret sit præg af vandmølle og industrifilial. I dag ejes stedet af Nationalmuseet.

9 Kulsviervej

Tidligere bragte kulsvierne trækul fra Nordsjælland til København. Herfra stammer navnet Kulsviervej, som er en imponerende hulvej i skoven, der helt op i 1800-tallet ledte vejfarende ned til møllestedet, hvor åen kunne passeres.

10 Vandledning

Broerne over Mølleåen bærer vandledninger, der forsyner Lyngbys og Gentoftes borgere med drikkevand fra Sjælsø.

11 Stampen

Ved Stampen var der allerede i 1200-tallet kornmøller. Omkring 1620 blev der anlagt en stampemølle – et valseværk – hvor nyvævet klæde blev stampet tæt og solidt. Tekstilproduktionen ophørte i 1914, hvor en brand ødelagde fabrikken. Det gamle anlæg er nu væk. Den hvide bygning er et uldspinderi, der er flyttet hertil fra Himmerland.

Fabrikkenssamfundet ved Stampen i 1922.

